

Inspiracija djelom Picassa i Kubizma u osobnom likovnom stvaralaštvu

Lorena Jurčević, mentorica Helena Schultheis Edgeler

**Studentice preddiplomskog studija Tekstilnog i modnog dizajna na Tekstilno tehnološkom fakultetu*

Prilaz baruna Filipovića 28a, Zagreb 10000.

Sažetak:

U uvodu se navodi cilj istraživanja ovoga rada a to je istaknuti utjecaj Pabla Picassa u stvaranju umjetničkog pravca kubizma i pokazati zašto je taj pravac postao toliko revolucionaran u krilu Picassova stvaralaštva. Prva glava je osvrt na sam kubizam, navođenje demografskih podataka poput mjesta i razdoblja u kojem se dotični pravac razvio te analiza umjetničkog pravca, umjetnika koji su mu pridonijeli, vrste kubizma i slikovni primjeri nekih umjetničkih djela nastalih u kubizmu. Slijedi biografska glava koje nas vodi kroz život samoga Picassa, od rođenja do smrti; kroz njegov privatni i umjetnički život koji se međusobno isprepliću te kako su ga njegovi suvremenici doživljavali te što su govorili o njemu. Treća glava je analitička glava gdje se intenzivno analizira način na koji je Picasso 'izumio' kubizam, od njegovih prvih likovnih djela koja su bila početak kubizma do usporedbe prijašnjeg pristupa slikarstvu s kubističkim prikazom te kako Picasso kubizmom uvodi revoluciju u slikarstvu. Također se navode načini na koje je kubizam utjecao na modni dizajn, modnu ilustraciju, arhitekturu i dr. U posljednjoj glavi objašnjen je utjecaj usvojenih znanja na autora te kako su se ta znanja reflektirala u osobnom stvaralaštvu autora što potkrepljuje likovna mapa priložena uz tekstualni dio završnoga rada.

1. UVOD

Općepoznato je da je kubizam pravac u umjetnosti nastao u Francuskoj, a velikoj većini ljudske populacije će pri spomenu kubizma prva asocijacija biti Pablo Picasso i njegova djela. Picasso se smatra, uz Georgesu Braquea, osnivačem kubizma, a nerijetko ga se opisuje kao „oca kubizma“. Nije upitno da su njegova djela obilježila brojne umjetničke epohe, no činjenica je da ga se ipak najčešće povezuje s kubizmom, a cilj ovog istraživanja je upravo odgovoriti na pitanje zašto je to tako, pokazati kako je kubizam utjecao na brojne grane umjetnosti, modu i kulturu i koju ulogu je Picasso zastupao u cijeloj toj priči. No, paradoks leži u tome; da bismo uopće mogli pobliže razumjeti simbiozu ovog velikog umjetnika sa spomenutim umjetničkim pravcem te zašto jedno bez drugoga zapravo ne postoji prvo je potrebno usvojiti znanja i o jednome i o drugome pojedinačno; razjasniti što je uopće kubizam i koje su mu karakteristike te tko je Pablo Picasso, kako je gradió svoju umjetničku biografiju i što ga je odvelo na put prema kubizmu.

2. KUBIZAM

2.1. Nastanak, definicija i razvoj kubizma

Na razvoj likovne umjetnosti XX. stoljeća utjecala su tehnička otkrića stoljeća koje mu je prethodilo, a to su fotografija, film i tisak. Industrijska revolucija i razvoj tehnologije kojim su rezultirali izumi poput automobila i aviona, znatno su promijenili način života i kulturu društva općenito te su pridonijeli i većoj povezanosti među ljudima. Simultano bujanju tehnoloških dostignuća i na području umjetnosti se ubrzao razvoj novih stilova, pravaca i pokreta. Put kubizmu upotrebom jarkih boja postavio je stil koji mu je prethodio a ime mu je fovizam. Kubizam još više pomiče granice slikarstva te potiče nove načine razmišljanja kako o izgledu, tako i o svrsi slikarstva [1].

Uzevši to u obzir pitanje koje se nameće je: što je uopće kubizam i zašto je izazvao takvu revoluciju? Kubizam je umjetnički stil u modernoj umjetnosti nastao u Francuskoj od 1907 do 1911. godine. Za kubizam se često kaže da je jedan od najutjecajnijih umjetničkih pokreta 20. stoljeća, a imao je značajan utjecaj na pojavu apstraktne umjetnosti. Najprije je započeo kao slikarski pokret, međutim kasnije se odrazio u kiparstvu, glazbi, arhitekturi pa čak i u književnosti. Izvor kubizma vidljiv je u djelima Paula Cezannea jer on potvrđuje geometrijski shvaćen oblik uz novo značenje boje. Cezanneova teza, koju je iznio u pismu Emileu Bernardu, je bila da se sve što postoji u prirodi može prikazati osnovnim geometrijskim tijelima, odnosno kockom, kuglom, valjkom i stošcem jer su to geometrijski oblici na koje se svi oblici mogu rastaviti kako bi se naslikali. Cezanne je umro 1906. godine a već godinu poslije se održava retrospektivna izložba njegovih radova. Kubizam je svoje ime dobio zahvaljujući Henriju Matisseu koji je ismijavajući Braqueove pejzaže inspirirane retrospektivnom izložbom Cezanneovih radova opisao kao „nagomilane kocke“. Golem utjecaj na stvaranje kubističkog stila potekao je od primitivne afričke umjetnosti, posebno rezbarija na maskama. Jedan od najpoznatijih primjera tog utjecaja su Gospođice iz Avignona u čijoj revolucionarnoj kompoziciji leži većina osnovnog materijala iz kojeg će se kasnije razviti kubizam. Autor slike je Pablo Picasso (1907.) te se on smatra tvorcem kubističkog stila. Iako je svaka figura na slici sastavljena od posve različitih elemenata sve ih međusobno ujedinjuje geometrijski princip. Iako je Picassov novi stil isprva neshvaćen i dočekan negativnim kritikama, one su vrlo brzo prestale te su brojni umjetnici počeli koristiti Picassova nova pravila u svojim djelima. Danas se smatra da je slika Gospođice iz Avignona postavila temelje kubističkom pravcu. Iako su se isprva zasluge za razvoj kubizma pripisivale samo Picassu, danas je poznato da Picasso zasluge za to ipak dijeli sa Georgesom Braqueom. Zaintrigiran retrospektivnom Cezanneovom izložbom, Braque počinje proučavati Cezanneovu teoriju o prikazivanju prirode geometrijskim likovima te napušta kubizam i priključuje se Picassu te njih dvojica nedugo zatim postaju dobri prijatelji te zajedničkim snagama razvijaju kubizam [1]. Kubističkim djelima u užem smislu smatraju se ona nastala u Parizu između 1911.-e i 1920.-e, a tada su se iz kubizma rodili i drugi pravci kao što su orfizam, vorticism, futurizam i konstruktivizam.

2.2. Vrste kubizma

Postoje dvije vrste kubizma a to su fasetni ili analitički i sintetički kubizam.

1.) FASETNI ILI ANALITIČKI KUBIZAM

Fasetni ili analitički kubizam obuhvatio je razdoblje od 1908. do 1912. godine. U likovnim djelima ovoga perioda objekti su razbijeni na kristalaste čestice te ponovno rekonstruirani tako da se ne posvećuje pažnja izgledu subjekta nego njegovoj biti. Napušta se klasična perspektiva i kubisti ne slikaju ono što vide nego ono što o predmetu znaju. Širok spektar boja u analitičkom kubizmu ne postoji te se boje ograničavaju na plavu, oker i sivu. Picasso umjesto realnog izvora svjetlosti koji osvjetljava sve predmete uvodi više izvora svjetlosti za svaki predmet. Picasso i Braque surađuju tako blisko da se njihova djela razlikuju jedino prema temperamentima; dok je Picasso u potrazi za kontrastom i naponom oblika, Braque traži harmoniju i ujednačenost. Obojica su krenuli putem apstrakcije ostavljajući samo naznake stvarnog svijeta, no kako bi zaustavili proces prelaska u apstrakciju od 1912. godine sve se više oslanjaju na realnost [1].

Sl 1. Braque: „Žena s mandolinom“

Sl.2 Picasso: „Portret Ambroisea Vollarda“

2.) *SINETIČKI ILI KOLAŽNI KUBIZAM*

Sintetički ili kolažni kubizam je nova faza kubizma koja je još odvažnija od one koja joj je prethodila. Ime je dobila po francuskoj riječi „collage“ što znači lijepljeni papir a traje od 1912. do 1914. godine. Picasso i Braque slikaju monokromne slike kako bi uklonili problem boje iz analitičkog kubizma i kako bi se usmjerili na strukturu i liniju. Međutim, 1912. su počeli koristiti svjetlije boje kao dekorativni element te su mnogi umjetnici počeli koristiti tehniku kolaža u svojim radovima. Kolaž je posve promijenio način na koji su Picasso i Braque stvarali svoje slike. Umjesto da su razbijali i raščlanjivali predmet na esencijalne oblike kao što su to činili u analitičkom kubizmu sada su ga umjetnici sintetički konstruirali gradeći ga ili uređujući od izrezanih komadića papira [1].

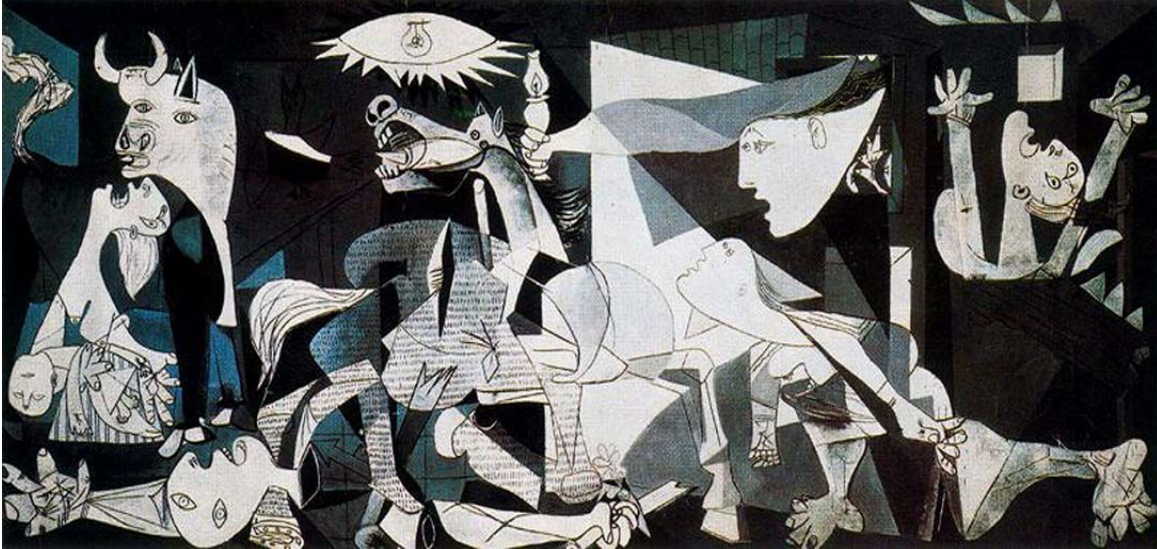
Sl.3. Picasso: "Gitara, note i čaša vina"

3. PABLO PICASSO

3.1. Picassov život i umjetničko stvaralaštvo

Pablo Picasso je najslavniji umjetnik XX. stoljeća, rođen na jugu Španjolske u Malagi 25. listopada 1881. Iako je Picasso već s petnaest godina posjedovao vlastiti atelje (otac mu je bio učitelj crtanja pa je vrlo rano prepoznao njegov talent) njegov početak studija umjetnosti u Madridu nije rezultirao uspjehom. Nakon toga te boemskog razdoblja u Barceloni, Picasso je prvi put posjetio Pariz; koji je bio umjetnička prijestolnica; u listopadu 1900. godine, a Picasso je utemeljio stalni dom u Parizu u travnju 1904. U tom razdoblju Picassov opus bio je odviše konvencionalan te je svoj razvoj doživio od turobnog plavog (1901.-1905.) pa do zrelijeg ružičastog perioda (1905.). Na Picassovu umjetnost su u velikoj mjeri utjecale žene te su u njegovom životu žene i umjetnost nerazdvojni tako da je moguće da je promjenu raspoloženja iz plavog u ružičasto potencirala njegova veza s Fernandom Olivier, koja je bila njegova prva velika ljubav. Picassov rad bio je komercijalno sve uspješniji, međutim on je odvažno napustio svoj „ružičasti“ stil te je 1907. godine inspiriran iberskom i afričkom skulpturom naslikao *Les Femmes d'Alger (O. J.)* (Gospođice iz Avignona), jedno od revolucionarnih djela moderne umjetnosti. Prepustivši se novoj slikarskoj slobodi Picasso je zaplovio još većim dubinama te je s francuskim slikarom Georgesom Braqueom utemeljio kubizam; „mjesto“ gdje je vidljivi svijet rastavljen na geometrijske djelove, a tada je i uspostavljeno temeljno načelo moderne umjetnosti: umjetničko djelo nije prikaz ili odraz stvarnog svijeta nego njegov novi i autonomni dodatak. Zbog kubizma umjetnost je dobila novu slobodu i proširila je svoje horizonte i na nove materijale tako da su tradicionalna likovna sredstva poput kiparstva i slikarstva mogla biti nadopunjena oblikovanjem rezanog papira, predmetima zalijepljenima na platno ili kolažem. Picasso nikada nije želio stvarati čistu apstraktivnu umjetnost i ono što ga je držalo korak ispred svojih sljedbenika je bila njegova višestranost koji su bili iznenađeni kada je 1920-ih izgradio monumentalni neoklasicistički stil vrativši se na konvencionalnije figurativno slikarstvo. 1925. Picasso počinje slikati izražajne, napadno izobličene likove koji su barem djelomično bili reakcija na njegove privatne probleme. Također je bio i inovativan kipar, a radio je i s keramikom. Tijekom svog života je bio plodan u svim spektrima likovne umjetnosti i za vrijeme života stvorio je desetke tisuća djela. Iako se u kasnim 1930.-im godinama činilo da Picasso polako prestaje stvarati, aktualni socijalno-politički događaji tog razdoblja potencirali su nastanak njegove najčuvenije slike – „Guernica“. To umjetničko djelo bila je izravna reakcija na Španjolski građanski rat je to ogromno djelo na platnu zauzelo titulu simbola španjolske patnje a i svih žrtava modernog ratovanja i njegovih posljedica. Republikanci su izgubili rat pa je tako

Picasso ostatak života proveo u progonstvu iz rodne države. Kroz razdoblje Drugog svjetskog rata živio je u Parizu koji je bio pod okupacijom Njemaca te mu je bilo zabranjeno izlaganje. Kada je Pariz prestao biti pod okupacijom pristupio je Komunističkoj partiji što je rezultiralo izrazito političnim izražajem u njegovim djelima. Nakon brojnih ljubavnih veza, oženio se po drugi put 1961. za Jacqueline Roque te počeo vidjeti sve povučeniji život. Bio je umjetnički djelatnik do kraja svog života,

a umro je 8. travnja 1973. u starosnoj dobi od 92 godine [2].

Sl. 4. Picasso: „Guernica“

3.2. Picasso u očima svojih suvremenika

Picasso nije samo legendaran umjetnik već i markantna ličnost koja odiše snagom vlastitog osebnog karaktera. Njegova djela su svojevrsna referenca na njegov vlastiti život, a čak i da ne postoji mnoštvo literature o Picassu i njegovoj biografiji, kroz njegove slike možemo „pročitati“ njegovu autobiografiju. Međutim, Picasso je, kao i dan danas, u svoje vrijeme također obilježio živote mnogih samo svojim djelima a koliko tek i svojim bezvremenskim duhom one koji su ga imali prilike osobno poznavati i provesti vrijeme s njim. Zahvaljujući njima, danas svjedočanstva o njegovom životu egzistiraju u brojnim knjigama, oživljena kroz riječi svijeta u kojem je nekoć živio. Postoje brojne reference na Picassova djela a također i na njega samog kao umjetnika čija djela odišu njegovom osobnošću. Joseph Pla Manolo izjavio je da je u Picassovom studiju svjedočio rođenju kubizma te kako je Picasso često spominjao četvrtu dimenziju i uz sebe nosio matematičke knjige Henri Poincaré-a. Iako sam kubizam nikad nije razumio Picassa je smatrao tako velikim slikarom da uspijeva čak i u slikanju kubizma i tisućama je kilometara ispred svojih imitatora i sljedbenika. Guillaume Apollinaire za Picassa je rekao da je njegovo inzistiranje na traženju ljepote promijenilo sve u umjetnosti. Bistro je ispitivao svemir. Navikao je samoga sebe na nenadmašnu svjetlost dubina, a opet nije podcjenjivao korištenje stvarnih objekata u svom radu, gdje se iznenađenje podsmjehivalo u lice čistoći svjetla, i potpuno je legitimno koristiti brojeve i isprintana slova kao likovne elemente; iako nove u umjetnosti, već odavno stopljeni u čovječanstvo [3].

4. PICASSOVA REVOLUCIJA KROZ KUBIZAM

4.1. Počeci Picassovog kubizma

Iz prijašnjih poglavlja jasno se može iščitati da je Picasso odigrao glavnu ulogu u predstavljanju i stvaranju kubizma, no prvenstveno treba naglasiti da; iako se Picassa najčešće poistovjećuje upravo s tim umjetničkim smjerom; on za njegova života nije ostao jedina umjetnička oaza u kojoj je Picasso ostavio neizostavan trag. Međutim, neosporno je da bez Picassa ne bi bilo ni kubizma, što je vidljivo već iz same kronologije kubizma i Picassove biografije u poglavljima koja su prethodila a kako bismo u narednim poglavljima mogli detaljnije razumjeti zašto je to tako potrebno je prvenstveno usvojiti znanja o samome početku. Jedno od najvažnijih i najpoznatijih Picassovih djela je „Gospođice iz Avignona“. 1907. Picasso je naslikao „Gospođice iz Avignona“, i već je tada bio je svjestan da je to najvažnija slika koju je do tada naslikao. Proveo je mjesec radeći na pripremnim skicama te je dovršeno platno bilo veće od ijednog koje je do tada načinio. Slikajući tih pet dama iz javne kuće Picasso je započeo čitavu pobunu protiv naturalističke tradicije zapadnjačke umjetnosti.

Sl.5. Picasso: *Gospođice iz Avignona*

Zapadnjačke vizualne tradicije; točna perspektiva i samo jedno očište, narušene su. Primjer za to je žena koju možemo istovremeno vidjeti kako sjedi i sprijeđa i straga. Lica sprijeđa su odraz Picassovog interesa za drevnu ibersku umjetnost, a ostala krase „lica-maske“ nadahnuti afričkom skulpturom. Iako su žene monumentalne kao „primitivni kipovi“, prisutne su plohe nalik na brušene dijamante i naglasak na geometriji što upućuje na Picassovu kubističku budućnost (Harris, 1996.). „Gospođicama“ je Picasso dosegao nivo apstrakcije koji je bio dovoljno radikalno da prekine klasičnu dominaciju sadržaja nad formom. Upravo je ta hijerarhija bila postignuta u toj slici i stilu koji slijedi; kubizmu [1].

Picasso je 1909. ponovno bio u Španjolskoj te je sa sobom donio slike krajolika koji su definitivno bili početak kubizma. Ta tri krajolika su istovremeno bila iznimno realistična a s druge strane i početak kubizma. Dva od tri krajolika; „Houses on the hill“ i „The Reservoir: Horta de Ebro“ originalno su otkupili Leo i Gertrude Stein, a Gertrude je u svojoj knjizi „Picasso“ napisala da je Picasso slučajno fotografirao selo koje je naslikao i kako ju je uvijek zabavljalo kako je svaka fotografija tjerala gledatelja da pogleda sliku i protestirajući protiv fantazije slika je tjerala oko da vidi da su slike zapravo skoro potpuno iste kao fotografije.

Treći krajolik pod nazivom „Factory at Horta de Ebro“

Sl.6. Picasso: *Houses on the hill*

Sl.7. Picasso: „*Factory at Horta de Ebro*“

Nakon što se Picasso 1909. vratio iz Španjolske sa svojim prvim kubističkim krajolicima u ruci počela je duga borba. Kubizam je počeo sa krajolicima ali Picasso je neizbježno odjednom pokušao iskoristiti ideju izražavanja kroz ljude. Picassove prve kubističke slike bili su pejzaži ali; Španjolac kakav je bio, znao je da su ljudi bili jedina stvar koja mu je bila zanimljiva. Krajolici i zavodljivost cvijeća uvijek su više privlačili Francuze nego Španjolce, ali ekstaza stvari koje su videne i samo videne nikada nije dotakla Španjolsku dušu. Glava, lice i ljudsko tijelo su sve što postoji za Picassa. Jednom je izjavio, vidjevši čovjeka kako sjedi na klupici prije odlaska u rat: „Pogledaj to lice, staro je kao svijet. Sva su lica stara kao svijet.“ I tako je Picasso započeo svoju dugu borbu da izrazi lica, glave i tijela ljudi u kompoziciji koja je njegova kompozicija. Početak njegove borbe je bio težak, a borba nikad nije ni prestala biti teška. Duše ljudi ga nisu zanimale, za njega je realnost stvari bila u glavi, licu i tijelu i to je za njega bilo toliko važno, ustrajno, toliko kompletno da nije uopće potrebno ni razmišljati o drugim stvarima a duša je drugu stvar [3].

4.2. Kubizam – nova forma slikarstva

Kao što je već utvrđeno u prethodnim odlomcima, Picasso je blisko surađivao s Georgesom Braqueom te napredak kubizma i promjene u umjetnosti koje slijede Picasso je ostvario upravo kolaboracijom s ovim velikim umjetnikom. 1910. godine, tijekom ljeta provedenog u L'Estaque, Braque je poduzeo novi korak u predstavljanju „stvarnih objekata“ odnosno realistično naslikanih stvari predstavljenih u slici; neiskrivljenih u boji i formi. Prvi put se imamo priliku vidjeti utiskivanje slova, ovaj put na plakatima, u izlozima i reklamnim znakovima koji igraju tako bitnu ulogu u našim vizualnim doživljajima. Međutim, ono što je mnogo važnije je odlučujući napredak koji je oslobodio kubizam od jezika kojim se prije koristila slika. To se dogodilo u Španjolskoj, točnije u Cadaquesu na Mediteranu blizu granice s Francuskom gdje je Picasso proveo ljeto. Ne pretjerano zadovoljan, bez obzira na golemu količinu uloženog truda, Picasso se vraća u Pariz s nedovršenim djelima. Međutim napravio je velik korak: probio je zatvorenu formu. Novi alat bio je krivotvoren za postizanje nove svrhe. Godine istraživanja otkrile su da

zatvorena forma nije dopuštala ostvarivanje svih ciljeva umjetnika. Zatvorena forma prihvaća objekte sadržane vlastitim površinama, na primjer koža nastoji predstaviti zatvoreno tijelo i s obzirom da nijedan objekt nije vidljiv bez svjetla, potrebno je nacrtati kožu kao kontaktnu točku između tijela i svjetla gdje se oboje stapaju u boju. Takva vrsta *chiaroscuro*-a može pružiti samo iluziju forme objekata. U stvarnom trodimenzionalnom svijetu objekt ostaje opipljiv i nakon što svjetlo nestaje. Memorijске slike taktilne percepcije također mogu biti verificirane na vidljivim tijelima. Različite pozicije mrežnice oka omogućuju nam da okom 'dotaknemo' trodimenzionalne objekte iz daljine. Dvodimenzionalno slikanje se ne zamara time, stoga su renesansni slikari koristeći metodu zatvorene forme nastojali stvoriti iluziju slikajući svjetlo kao boju na površni objekata. Međutim, to je bilo ništa, doli iluzija. S obzirom da je misija boje bila kreirati formu kao *chiaroscuro* ili svjetlo koje se moglo percipirati, nije postojala mogućnost vraćanja lokalne boje ili same boje. Uz to, Picasso i Braque su bili uznemireni neizbježnom iskrivljenošću forme što je i u početku brinulo mnoge gledatelje. Picasso je često znao ponoviti smiješnu izjavu svog prijatelja: „Što bi rekao da dočekaš roditelje na stanici i da te pozovu i vidiš im takva lica?“ Upravo to je drastična relacija između memorijskih slika i figura reprezentiranih na slici. Usporedba stvarnog objekta kako je artikuliran ritmom formi na slici i istog objekta kakav postoji u gledaočevoj memoriji neizbježno rezultira iskrivljenostima pa makar i najmanja sličnost s istinom u umjetničkom djelu uzrokuje taj konflikt u gledatelju. Kroz zajednička otkrića Picassa i Braquea konstituirana tog ljeta bilo je moguće izbjeći te poteškoće uz novi način slikanja. Picassova je metoda prvenstveno omogućila reprezentaciju forme objekata i njihovog položaja u svemiru umjesto njihove imitacije stvaranjem iluzije. Kada se reprezentiraju čvrsti predmeti to može biti izvršeno procesom reprezentacije koja ima određenu sličnost geometrijskom crtežu. Razlog tomu je što je oboma cilj načiniti trodimenzionalni oblik na dvodimenzionalnoj ravnoj podlozi. Rezultat je da se slikar više ne mora ograničavati opisivanjem objekta kako bi se mogao vidjeti iz jednog kuta gledišta već se sve potrebno za bolje razumijevanje može prikazati sa više strana a i ispod i iznad. Reprezentacija objekata u svemiru se radi na sljedeći način: umjesto započinjanja na navodnom prvom planu i kretanja od tamo pa na dalje pokušavajući stvoriti iluziju dubine u perspektivi, slikar kreće od određene i jasno definirane pozadine. Počevši od pozadine slikar sada radi prema prednjem planu kombinirajući forme u kojima je položaj svakog objekta jasno naznačen u relaciji s određenom pozadinom i s drugim objektima. Takvo uređenje daje jasan i plastičan pogled što dovodi do potrebe dodavanja 'stvarnih' i neizobličjenih objekata kako bi slika dobila svoj stvarni značaj. Kada su 'stvarni' objekti ubačeni rezultat je stimulacija potiče stvaranje memorijskih slika. Što se tiče boje, njeno korištenje kao *chiaroscuro*-a je ukinuto. Shodno

tome, može se slobodno koristiti, kao boja.

Sl.8. Picassova „Maya with her doll“ primjer je „plastične faze“ figurativnog iskrivljenja, karakteristike lica su pogurnute i remodelirane, kao da su načinjene iz gline za modeliranje. Tu možemo primijetiti umetanje 'stvarnosti' s obzirom da je vidljivo da lutka ima realistično lice dok je lice Maye, Picassove kćeri nestavno, prelijepa jukstapozicija. [4]

Ovaj novi jezik dao je slici jedinstvenu ljepotu. Nije više vezana za manje ili više realističnu optičku sliku koja opisuje sliku iz samo jednog kuta gledišta[3].

4.3. Kubizam u kolažnoj umjetnosti

Obuhvatili smo početak Picassovog kubističkog stvaralaštva, ali i razvoj i razlog stvaranja istog, te je objašnjen razlog zašto je taj umjetnički pravac revolucionaran kao i sam umjetnik. No iz prethodnih poglavlja znamo da je Picasso ostavio svoj trag u još jednom neizostavnom i bitnom dijelu kubističke umjetnosti, a to je kolažna umjetnost koja isprva uopće nije bila ni smatrana umjetnošću. Zašto je to tako? Picasso je često znao reći da je glavni neprijatelj kreativnosti zdrav razum te da je sve što možemo

zamisliti stvarno, a jedna od njegovih najpoznatijih izreka je: „Današnji svijet nema smisla, zašto bih slikao slike koje imaju?“ Mnogi su ga opisivali kao čovjeka ispred svog vremena i iako je u brojnim očima izazvao divljenje, neki ga jednostavno nisu razumjeli pa stoga nisu ni mogli vidjeti njegovu viziju. Reakcije kritičara su bile razne, ali prepoznavanje Picassa kao predvodnika nove sile u slici je potaknula debate o novoj umjetnosti a posljedica toga je bila da je njegovo ime bilo poznatije nego ikada [3]. U razdoblju između jeseni 1912. i proljeća 1913 Picasso i Braque su proizveli serije radova koja su potakla niz pitanja o statusu umjetničkog objekta. Neki

Sl.9. Pablo Picasso: „La Suze“

od njih su bili načinjeni od 'otpadnih' materijala kao što su novine, etikete i karton. Riječi, slova i tipografija su također konstitutivni dijelovi. Ova djela nisu mogla biti stavljena u kategoriju konvencionalnih umjetničkih djela pa je nova kategorija 'iskovana': 'kolaži' ili 'zalijepljeni papiri'. Primjeri tih djela su „La Suze“ i „Still-life 'Au Bon Marche“.

4.4. Kubizam u skulpturi

U konvencionalnoj umjetnosti materijali od kojih su kolaži bili načinjeni su bili 'bezbrijedni' predmeti često povezivani s masovnom kulturom. Iako su mnoge Picassove i Braqueove kubističke slike sadržavale reference na suvremenu masovnu kulturu, njihovi kolaži su uveli novu dimenziju korištenjem uobičajenih svakodnevnih materijala, kao što su novine, inače strani 'visokoj umjetnosti'. To je dovelo do potezanja pitanja prihvatljivih kriterija, ako ne i preradivanja istih. Također su se počele mijenjati općeprihvaćene norme konvencionalnih pojmova umjetničke reprezentacije što je još jedan dokaz da je Picasso kubizmom uveo revolucionarne promjene na svakoj mogućoj razini [5]. Logičan vrhunac kubizma dogodio se kada je Picasso proširio sintetički kubizam na skulpturu i stvorio prvu konstrukciju, trodimenzionalni asamblaž od različitih materijala. To nije bio lagan zadatak jer je slikarski pristup kubista prikladniji za plitki reljef i nije ga lako prilagoditi punoj plastici. Njegova najranija konstrukcija nastala je 1912. a najveći broj skulptura koje je izradio nastale su

Sl.9. Picasso: „Gitara“

oko 1914./1915. [1]. Jedna od njegovih najpoznatijih skulptura je „Gitara“ nastala 1912. kojom je razbio tradiciju opisivanja skulpture kao nečega što je isključivo ljudska forma; i primarno se izrađuje tehnikom rezbarenja i modeliranja stvari u krutom stanju (npr. glina). Inicirao je novi tip skulpturalne konstrukcije: izrađena od lima, „Gitara“ nema čvrst centar ali je otvorena prema prostoru. Gledajući je, izgleda jednako likovno kao i skulpturalno i dovodi se u vezu s Picassovim kubističkim kolažima izrađenima od novina i sličnih materijala. Picassova skulptura gitare je istog oblika i veličine kao i stvarna gitara ali on razbija njenu formu na način da otvara centralnu srž skulpture dopuštajući nam da vidimo u nju i kroz nju. [6]

4.5. Širi utjecaj kubizma

Čak i u umjetnostima i djelatnostima koje nije prakticirao, Picasso je svojim kubizmom ostavio snažan trag za svog života a i nakon smrti. Picasso je utjecao na pisanje Gertrude Stein koja je uz svog brata Lea bila jedna od prvih važnih pristalica

kubizma te je skupa s njim prikupila zavidnu kolekciju Picassovih djela u njihovom pariškom stanu [1]. Picasso je sa svojim kubizmom snažan trag ostavio i u modi; točnije modnoj ilustraciji i modnom dizajnu te i dan danas na modnim pistama možemo vidjeti elemente kubizma. Nije sporno da su se moda i umjetnost uvijek isprepletali i da je moda zapravo svojevrsna umjetnička forma; možemo ih nazvati dvjema umjetnostima kojima je zajednička referenca na viziju tijela. Mnogi tvrde da je upravo umjetnost kubizma ono što je promijenilo svijet mode u vremenu oko 1908. No, većina bi se složila da nije sama umjetnost, već kultura kubizma ono što je dalo svoj utjecaj modi, kao što bi se kulturu kubizma moglo povezati s novim idejama u kazalištu, književnosti, a najzad i u filmu. Kubizam nikad nije bio razrijeđen, inzistirao je na umjetnosti koja je manje udaljena i nadređena nego prije. Povjesničari umjetnosti koji su spretno definirali kulturu kubizma su bili poznati po svojim jednadžbama, fizici i sugestijama da je kubistička masa dinamična i relativna. Međutim, pitanje koje se nameće je: kako je to relevantno za modu? U vremenskom razdoblju oko 1908. jedno od najvećih postignuća je pronalazak načina da se „otopi“ tvrdokorna forma

siluete, a drugo dezintegracija forme haljine dopuštajući nejasnoće u formi, poput dislokacije fokusa i manjka izvjesnosti u perspektivi te je shodno tome moda podvrgnuta sličnim reformama kroz više stadija. Primjer toga vidljiv je u haljinama Madeleine Vionnet, Coco Chanel i mnogih drugih; novi segmenti koji formiraju odjevni predmet su svi od jednake važnosti, izazivajući oko da treperi kroz širok spektar fragmenata. Ukratko, ista neodređenost formi koju je kubizam kultivirao u slici, skulpturi i kolažu, upotrijebljena je u modi. Važno je istaknuti da kubizam u modi nije samo smaknuo s trona siluetu Belle Epoque već je ponudio u modi, kako i u umjetnosti, nezavisan i novi način *Sl.10. Modna ilustracija Madeleine Vionnet inspirirana kubizmom*

viđenja, promišljen u dinamici vremena i svemira, stopljen s nestalnosti modernog života. Moda bi zapravo mogla služiti kao dokaz legitimnosti kubizma: estetika kubizma u modi morala je dopustiti kretanje i adekvatno okruženje trodimenzionalnog ljudskog bića čak i dok je izražavala formu kubizma [7].

Sl.10. Dizajner Wynn Zhou stvara među publikom „kubističku kartonsku modu“

Iako Picasso nikada nije projektirao građevine, kubizam je značajan trag ostavio i na arhitekturi, pa se tako u Češkoj javila kubistička arhitektura i to je jedina zemlja gdje se kubizam stvarno prenosio na arhitekturu, a posebno u njenoj prijestolnici, Pragu. U svojim teoretičarskim pravilima, kubistički arhitekti su izrazili zahtjev dinamičnosti koja bi savladala materiju i spokoj

sadržan u njoj tako da bi rezultat probudio osjećaj *Sl.11. House of the black Madonna u Pragu, izgradio ju je Josef Gočar 1912.*

dinamike i plastičnosti u gledatelju. [8] Češki kubistički arhitekti su također dizajnirali i *Sl.12. Primjer dizajna interijera inspiriran kubizmom Gemelli Design Studio-a gdje je upečatljivim bojama kreiran prostor varljive perspektive, dimenzija i izgleda.*

kubistički namještaj. I danas je prisutan utjecaj kubizma u arhitekturi i dizajnu interijera pa je tako Gemelli Design Studio vođen stilom koji podsjeća na pokret kubizma vođen Pablom Picassom. [9]

Iako je u ovom poglavlju navedeno svega nekoliko najzanimljivijih primjera Picassovog kubističkog utjecaja na svijet i njegovo kreiranje, on je svojim kubizmom utjecao na još mnogo toga. Kubizam možemo vidjeti posvuda, ako malo bolje pogledamo, u

grafitima na ulicama, na tv-reklamama, u crtičima na plakatima itd., a Picasso će na taj način živjeti vječno kroz ljude kojima je njegova umjetnost inspiracija čak i toliko godina nakon njegove smrti.

5. INSPIRACIJA DJELOM PICASSA U KUBIZMU U OSOBNOM STVARALAŠTVU AUTORA

Picasso je jedan od glavnih uzora u modernom crtanju i slikanju diljem svijeta, posebno studentima i mladim slikarima, a toliko ljudi bi slikalo drugačije da Picasso nikada nije postojao. Jedna od tih osoba je i sama autorica ovog završnog rada, odnosno ja, tako da će ostatak ovog poglavlja biti napisan u prvom licu i za razliku od prethodnih neće biti sastavljen od informacija usvojenih istraživanjem, već će biti manifestiran kao osobni doživljaj svega do sada napisanog. Zašto Picasso i zašto kubizam? Logičan odgovor na to pitanje bio bi da je Picasso najpoznatiji po svom kubizmu i da se na neki način odabirom Picassa nameće kubizam kao najsvrhovitije rješenje odabira teme. Međutim, to nije odgovor. Picasso je prvi put ostavio dojam na mene kada sam još bila u nižim razredima osnovne škole kada sam gledala film o njemu i taj dojam je bio toliko snažan da se i dan danas sjećam kako sam se rasplakala i na koju scenu. Dakle, prvi razlog iz kojeg sam odabrala Picassa je njegova osobnost koja je toliko kompleksna da izaziva divljenje bez obzira na to sviđa li se ona promatraču ili ne. Uvijek sam voljela poeziju i literarno stvaralaštvo a njegova djela toliko odišu njegovim osjećajima da ih doslovno mogu 'čitati' jer su predivna kompozicija čiji je svaki dio poput strofe kakvog soneta i 'razgovara' s gledateljem dopuštajući mu da pročita nenapisane riječi likovno 'izrečene' u svom postojanju. Drugi razlog je što je Picasso osoba o kojoj se mogu napisati tolike riječi, a nijedna ga ne može opisati; jer koliko god raskošna bila, nije osebujnija od njegove osobnosti. Treći razlog je što je neke svoje slike naslikao jer su mu se pojavile u snu, a postoji li išta poetičnije od toga? Za mene je odgovor ne. Drugo pitanje na koje moram odgovoriti je: zašto kubizam? Prvenstveno, zato što smatram da je njime Picasso napravio ne samo umjetničku nego i kulturnu revoluciju. Drugo, zato što je kubizam umjetnost za one slobodnog duha; on je ogledalo u čijem odrazu se nalazi sloboda likovnog stvaralaštva, a što je umjetnik bez svoje slobode? Samo ruka koja drži paletu i kist a istovremeno je prazna. Ali, sve to ja nisam ni znala dok nisam sasvim slučajno crtajući neku modnu figuru za fakultet primijetila naznake kubizma u mojem likovnom izražavanju. To je došlo spontano, uvijek sam voljela geometriju, a još više asimetriju pa se tako to odrazilo i u mojem načinu ilustriranja što je postalo još vidljivije nakon što sam počela proučavati kubizam i modu koja je rezultirala tim umjetničkim pravcem. Ne znam ima li za mene išta ljepše od kolekcija u kojima se naziru tragovi kubizma. Geometrija je za mnoge pravilnost kojom se ukida sloboda, ali za mene je upravo suprotno, stvoriti nešto u simfoniji pravilnog nereda izazivajući njegove granice je na razini duhovnog uzdizanja i dovođenja vlastitog uma do sasvim nove forme, kao što i Picasso čini kroz kubizam.

6. ZAKLJUČAK

Picasso je uvijek bio i uvijek će biti jedan od najrevolucionarnijih umjetnika u povijesti umjetnosti. Kao što ima mnoštvo pobornika, isto tako mnogi ne uživaju u njegovoj umjetnosti. No pripadnici i jedne i druge skupine; kao ni itko; ne mogu osporiti kvalitetu njegovog umjetničkog opusa. Neosporna je i njegova prisutnost u širokom spektru umjetničkog stvaralaštva u mnogim umjetničkim pravcima ali s razlogom ga se uvijek prvo povezuje s kubizmom. Kroz novu formu, koja više nije zatvorena, Picasso je slikarstvo obogatio za još jedan jezik davši mu slobodu kojoj je toliko dugo težilo. Ovim jezikom nisu svoj rječnik nisu obogatili samo slikari, već i arhitekti, dizajneri, kipari i svatko tko je želio proširiti svoj vokabular. I taj jezik je svjetski jezik, svjetski jezik u umjetnosti koji rađa nove riječi iz dana u dan, kroz djela ljudi koji uvijek imaju novu priču koju žele ispričati na tkanini, u kamenu, ili onako kako je kubizam i počeo – na platnu.

7. LITERATURA

- [1] Katarina Begonja: Kubizam: Put prema apstrakciji, Drvo znanja, **13** (2009), 14-20
- [2] Nathaniel Harris: Picasso: Život i djelo, Mozaik knjiga, Zagreb, 1996.
- [3] Marilyn McCully: A Picasso anthology: documents, criticism, reminiscences, Princeton University Press, Princeton, 1997.
- [4] <http://www.pablocicasso.org/maya-with-her-doll.jsp>, od 15.7.2016.
- [5] Charles Harrison: Primitivism, cubism, abstraction: the early twentieth century, Yale University Press: The Open University, New Haven; London, 1994.
- [6] <http://www.moma.org/collection/works/80934>, od 1999.
- [7] Richard Martin: Cubism and fashion, The Metropolitan Museum of Art, New York, 1998.
- [8] <https://en.wikipedia.org/wiki/Cubism>, od 5.7.2016.
- [9] Dubravka Savić: <http://www.dizajndoma.hr/interijer/kubizam-u-enterijeru>, od 27.7.2016.